

CURIOSUM

MARTINE VERMANDERE, projectmedewerker, Amsab-ISG

Een merkwaardig pamflet

Enkele maanden terug toonde collega Luc Peiren me een gescand pamflet. Hij vond het document in de collectie Vliegende Bladen van de Gentse Universiteitsbibliotheek. Ferdinand vander Haeghen (1830-1913), hoofdbibliothecaris van de Universiteit Gent, verzamelde deze schijnbaar waardeloze gedrukte of met de hand geschreven documenten vanaf 1859 na zijn oproep in diverse kranten en tijdschriften: *'Ne jettez jamais un papier!'*. Het pamflet waarschuwt tegen de aansporingen van 'rijkaards' om aan sport te doen.

Ik was op dat moment volop bezig aan het project *Gantoise 150* en stelde me de vraag of het pamflet mogelijk ook de Gantoise viseerde? De multisportclub KAA Gent, in de volksmond 'de Gantoise', die vandaag nog uit een atletiek-, tennis-, hockey- en voetbalafdeling bestaat, begon in 1864 als turnclub: de Société Gantoise de Gymnastique. Hoewel de club zich neutraal opstelde, waren de stichters industriëlen en net als het toenmalig Gentse stadsbestuur, liberaal. Voor hen was turnen niet enkel ontspanning, maar een noodzaak voor de lichamelijke ontwikkeling van de volgens hen verzwakte stedelijke bevolking. Eén van de stichters, Gustave De Kryger, was ook luitenant bij de Gentse burgerwacht, een militie die de burgerij na de Belgische onafhankelijkheid had

opgericht om de orde te handhaven, en die tot 1914 bleef bestaan.

Het pamflet is uitgegeven door de antimilitaristische jeugdbeweging Socialistische Jonge Wacht (SJW) en iemand (vander Haeghen?) schreef er '1910' op. Onmiddellijk na zijn oprichting, in 1886, lanceerde de SJW acties tegen het lotelingensysteem. Na de afschaffing op 1 december 1909 van dit gehate rekruteringsysteem voor het leger, verschoof de SJW haar actie naar socialistische vorming. In 1907, op de eerste Socialistische Jeugdinternationale, was er reeds duidelijk spanning tussen de vleugel die de jeugdbeweging wou koppelen aan de politieke strijd, en die die enkel pleitte voor een socialistische opvoeding. In de laatste jaren voor de Eerste Wereldoorlog richtten meer en meer Jonge Wachtafdelingen een studiekering en een bibliotheek op waar voordrachten werden gegeven, reizen en artistieke feesten georganiseerd én waar men aan lichamelijke ontwikkeling deed.¹ Geen wonder dus dat de SJW reageerde tegen de concurrentie van elitaire sportclubs. En de Gantoise werd waarschijnlijk in het bijzonder gevisieerd omdat deze club, om de turnsport te populariseren, aan volksjongens gratis lessen gaf. Hiertoe richtte de club in 1871 zelfs de Gymnastische Volksmaatschappij op die de stedelijke turnzaal mocht

OPGEPAST! OPGEPAST!

Werklieden, sportliefhebbers weest op uwe hoede voor de heeren rijkaards, die u standvastig aansporen aan sport mede te doen. Ze weten dat ge daarin vergeet dat ze u dagelijks uitbuiten en afpersen.

Let op! Opent de oogen! Weest niet onverschillig aan den strijd der arbeidende klasse, UWE KLASSE!!

Socialistische Jonge Wacht van Gent.

Gent. Volksdrukkerij, Hoogpoort, 29

(collectie Vliegende Bladen, Universiteitsbibliotheek Gent)

gebruiken waar ook de leden van de Gantoise turnden. En dit terwijl de SJW kampte met een tekort aan financiële en materiële middelen en het met achterkamertjes van cafés of zolders van coöperatieve bakkerijen moest stellen. Vanaf 1886 konden de Gentse arbeiders hun opgroeiende kinderen naar de eerste socialistische turnkring Vooruit sturen. Zelf moesten ze nog tot 1921 wachten om te turnen: toen werd namelijk de achturedag ingevoerd en was vrije tijd niet langer een voorrecht van de hogere klasse.²

Doordat de arbeiderssportbeweging zich plaatste binnen de socialistische strijd, trok ze eveneens fel van leer tegen de burgersport die stelde dat lichaamsbeweging niets met politiek te maken had. De burgerlijke turn-

kringen wilden volgens de socialisten de arbeiderszonen via ontspanning inpalmen door de competitiegeest aan te wakkeren en hen zo te vervreemden van de arbeidersbeweging.³

- 1 Martine VERMANDERE, Door gelijke drang bewogen? De socialistische partij en haar jeugdbeweging 1886-1944. In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, (2001)8, p. 225
- 2 Martine VERMANDERE, *Gantoise 150 – 101 indianenverhalen*, Gent/Veurne: Amsab-ISG/Uitgeverij Kannibaal, 2014, 192 pp.
- 3 Luc CELIS, *Arbeiderssport als tegencultuur? Een Durkheimiaanse ritueeltheorie geïllustreerd aan de hand van de historiografie van de Belgische socialistische arbeiderssportbeweging vanaf haar ontstaan tot aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog*, doctoraat, VUB, 1997-1998, pp. 276-277.